

УДК 34:378.014.61

Калімбет Ігор Леонідович*кандидат юридичних наук,
викладач кафедри суспільно-гуманітарних
наук**Одеський державний аграрний
університет*

ORCID: 0000-0001-6815-8793

<https://doi.org/10.25313/3083-7774-2026-4-17>

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АКАДЕМІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. Вступ. В умовах реформування системи вищої освіти України, інтеграції до Європейського простору вищої освіти та посилення вимог до якості наукових досліджень академічна доброчесність перетворилася з етичної категорії на комплексний правовий інститут. Особливої актуальності набувають питання ефективності механізмів запобігання академічному плагіату, процедур притягнення до академічної відповідальності, забезпечення гарантій прав учасників освітнього процесу та співвідношення національного регулювання із європейськими стандартами забезпечення якості освіти.

Мета. Метою статті є комплексний науково-правовий аналіз механізмів забезпечення академічної доброчесності в Україні, дослідження особливостей застосування академічної відповідальності, оцінка ефективності чинного законодавчого регулювання та визначення напрямів його вдосконалення з урахуванням європейського досвіду.

Матеріали і методи. Дослідження ґрунтується на аналізі Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, рішень адміністративних судів щодо оскарження рішень про притягнення до академічної відповідальності, документів Європейського простору вищої освіти, рекомендацій Ради Європи та сучасних наукових публікацій 2022–2026 років. Використано формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, герменевтичний, логіко-юридичний та аналітичний методи наукового пізнання.

Результати. Обґрунтовано, що основна проблема забезпечення академічної доброчесності в Україні полягає не у відсутності нормативно-правового регулювання, а в недостатній ефективності механізмів його практичної реалізації. Виокремлено п'ять основних проблемних напрямів: неоднаковість підходів закладів вищої освіти до кваліфікації порушень академічної доброчесності, недостатню процесуальну визначеність процедур розгляду таких порушень, складність доведення фактів академічного плагіату, обмежену ефективність превентивних заходів та недостатній рівень правової культури учасників освітнього процесу. Встановлено, що чинне законодавство створює належне нормативне підґрунтя для забезпечення академічної доброчесності, проте потребує подальшої деталізації окремих процедурних аспектів. Доведено, що європейський підхід до забезпечення академічної доброчесності базується на поєднанні превентивних механізмів, прозорих процедур розгляду порушень та ефективних гарантій захисту прав усіх учасників освітнього процесу.

Перспективи. Перспективними напрямками подальших досліджень є вдосконалення правових механізмів запобігання академічному плагіату із застосуванням сучасних цифрових техноло-



Copyright © The Author(s).

This is an open access article distributed under the terms
of the Creative Commons Attribution License 4.0
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

гій, розроблення єдиних стандартів кваліфікації порушень академічної доброчесності, дослідження судової практики щодо оскарження рішень про академічну відповідальність, а також вивчення зарубіжного досвіду формування культури академічної доброчесності в умовах цифровізації освіти та розвитку штучного інтелекту.

Ключові слова: академічна доброчесність, академічна відповідальність, академічний плагіат, освітній процес, заклад вищої освіти, якість освіти, наукова діяльність, академічна етика, НАЗЯВО, європейські стандарти освіти.

Постановка проблеми. Академічна доброчесність сьогодні розглядається не лише як сукупність етичних норм, а як самостійний правовий інститут, від ефективності якого залежить якість вищої освіти, достовірність наукових результатів та рівень довіри до освітніх і наукових установ. Її забезпечення є важливою складовою інтеграції України до Європейського простору вищої освіти та розвитку сучасної системи науки й освіти [1; 10; 11].

Останні законодавчі зміни істотно розширили механізми забезпечення академічної доброчесності та академічної відповідальності. Водночас практика їх застосування свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних із кваліфікацією окремих порушень, стандартами доказування, застосуванням санкцій та забезпеченням єдності правозастосовної практики [1; 14; 15].

Додаткові виклики зумовлені стрімким розвитком цифрових технологій і поширенням систем штучного інтелекту, використання яких потребує переосмислення традиційних підходів до виявлення академічних порушень та визначення меж допустимого використання цифрових інструментів у навчальній і науковій діяльності [1; 10].

За таких умов особливого значення набуває дослідження ефективності правових механізмів забезпечення академічної доброчесності та відповідності національної моделі реагування на академічні порушення сучасним європейським стандартам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі академічна доброчесність досліджується як важливий елемент системи забезпечення якості освіти та наукової діяльності. Основна увага приділяється правовому регулюванню академічної доброчесності, запобіганню академічним порушенням та розвитку інституційних механізмів їх виявлення [14; 15].

Європейські підходи акцентують увагу не лише на відповідальності за порушення, а й на формуванні культури доброчесності, превентивних механізмів та прозорих процедурах розгляду відповідних справ [10; 11]. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання практичної реалізації академічної відповідальності, співвідношення автономії закладів освіти та зовнішнього контролю, а також впливу технологій штучного інтелекту на систему академічної доброчесності.

Отже, існує потреба у комплексному аналізі сучасних механізмів забезпечення академічної доброчесності в Україні з урахуванням нових законодавчих підходів та європейського досвіду.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз правових механізмів забезпечення академічної доброчесності в Україні, особливостей академічної відповідальності та процедур реагування на академічні порушення, а також оцінка ефективності чинного законодавства з урахуванням європейських стандартів і сучасних викликів цифровізації освіти.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є законодавство України у сфері освіти та академічної доброчесності, документи Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, практика Верховного Суду, а також європейські акти та наукові праці з питань дослідницької доброчесності [1–15].

У роботі використано формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний та логіко-юридичний методи, що дозволило дослідити механізми академічної відповідальності, оцінити їх ефективність та визначити напрями вдосконалення національного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційні процеси у сфері освіти та науки зумовили переосмислення ролі академічної доброчесності, яка нині розглядається не лише як сукупність етичних принципів, а й як важливий правовий інститут. Від ефективності механізмів її забезпечення залежить якість освітньої діяльності, достовірність наукових результатів, рівень довіри до академічної спільноти та успішність інтеграції України до європейського освітнього й наукового простору.

Попередня модель правового регулювання академічної доброчесності в Україні мала переважно рамковий характер. Законодавство визначало базові засади академічної доброчесності, загальні види порушень та основні заходи відповідальності, тоді як конкретні процедури їх реалізації значною мірою були віднесені до підзаконного регулювання та внутрішніх актів закладів освіти і наукових установ [1–5]. Такий підхід сприяв формуванню первинної системи забезпечення академічної доброчесності, проте одночасно зумовив істотну неоднорідність локальних процедур, відмінності у кваліфікації порушень та неоднакову практику застосування санкцій.

Сучасний етап розвитку законодавства характеризується переходом до більш комплексної моделі правового регулювання. Академічна доброчесність розглядається не як окремий елемент освітньої політики,

а як складова внутрішньої системи забезпечення якості освіти та наукової діяльності. У зв'язку з цим на заклади освіти та наукові установи покладаються обов'язки щодо прийняття внутрішніх нормативних актів, здійснення перевірки академічних творів, документування повідомлень про можливі порушення та забезпечення прозорості прийнятих рішень [1].

Важливою особливістю нової моделі стало також розширення кола порушень академічної доброчесності. Поряд із традиційними формами академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації законодавство враховує нові виклики, пов'язані з використанням технологій штучного інтелекту, проявами академічного саботажу та інституційними порушеннями у сфері забезпечення академічної доброчесності [1]. Такий підхід свідчить про прагнення законодавця адаптувати систему правового регулювання до сучасних умов розвитку освіти і науки.

Суттєвих змін зазнав і механізм розгляду повідомлень про порушення академічної доброчесності. Якщо раніше ключова роль у встановленні окремих фактів академічних порушень належала зовнішнім суб'єктам контролю, то нині первинна відповідальність за проведення перевірки та ухвалення відповідного рішення покладається на сам заклад освіти або наукову установу. Натомість спеціалізовані органи забезпечення якості освіти виконують переважно функції контролю за законністю та обґрунтованістю таких рішень шляхом розгляду скарг і забезпечення єдності правозастосовної практики [1; 5; 6].

Водночас розширення інституційної автономії супроводжується певними ризиками. Передача значної частини повноважень безпосередньо закладам освіти може створювати передумови для конфлікту між завданням забезпечення академічної доброчесності та прагненням зберегти репутацію установи. У таких умовах особливого значення набувають прозорість процедур, належний рівень процесуальних гарантій та ефективність механізмів зовнішнього контролю.

Окремої уваги заслуговує запровадження механізмів офіційної фіксації наслідків академічної відповідальності в державних інформаційних ресурсах. Це свідчить про поступовий перехід від локального реагування на академічні порушення до формування цілісної системи публічного обліку відповідних правових наслідків, що сприяє підвищенню рівня відповідальності учасників освітнього та наукового процесу [1; 8].

Сучасна модель забезпечення академічної доброчесності характеризується поєднанням розширеної інституційної автономії закладів освіти та посиленням вимог до процедурної якості прийнятих ними рішень. Ефективність цієї моделі залежатиме не стільки від формальної наявності санкцій, скільки від здатності закладів освіти реалізувати принципи академічної доброчесності через прозорі, неупереджені та однакові для всіх учасників освітнього процесу процедури [1; 6; 8].

Ефективність оновленої моделі забезпечення академічної доброчесності значною мірою залежить від якості процедурних гарантій, закладених у механізм розгляду відповідних справ. Законодавство передбачає комплекс процесуальних прав особи, стосовно якої здійснюється перевірка повідомлення про можливе порушення академічної доброчесності, зокрема право на своєчасне інформування про початок провадження, доступ до матеріалів справи, участь у дослідженні доказів, подання пояснень і заперечень, а також право на оскарження прийнятого рішення [1]. Забезпечення цих гарантій має принципове значення, оскільки наслідки академічної відповідальності можуть істотно впливати не лише на освітній або професійний статус особи, а й на її подальшу наукову кар'єру, ділову репутацію та можливість реалізації окремих професійних прав.

Закон також містить важливі спеціальні механізми проти конфлікту інтересів. Для керівників закладів вищої освіти й наукових установ передбачено, що повідомлення подається до НАЗЯВО, але розглядається іншим закладом, визначеним агентством, причому закон забороняє передавати матеріали до установ, із якими така особа була пов'язана навчанням, захистом чи роботою протягом останніх п'яти років [1]. Це один із найсильніших елементів нового закону, бо він показує, що законодавець усвідомлює інституційний ризик «самоперевірки своїх».

Водночас базова модель щодо наукових ступенів і звань залишається дворівневою. Спочатку рішення ухвалює уповноважений орган закладу освіти чи наукової установи; далі воно може бути оскаржене до НАЗЯВО; після цього можливий ще й внутрішній перегляд у вищому колегіальному органі закладу шляхом таємного голосування [1]. Це поєднання автономії та багаторівневого перегляду концептуально виправдане, але практично небезпечне: колегіальний орган закладу може бути неупередженим за одноособну адміністрацію, однак у резонансних справах він водночас представляє інституцію, репутаційно зацікавлену у мінімізації втрат.

Не менш важливо, що новий закон не виникає «на порожньому місці». Порядок НАЗЯВО 2023 року вже містив розгалужений набір процесуальних запобіжників: перевірку формальних вимог скарги, право пояснень і відводу, шестимісячний строк перевірки, відкриту і закриті частини засідання та оприлюднення результатів [5]. У цьому сенсі новий закон не створює процедуру з нуля, а скоріше переміщує її центр із НАЗЯВО всередину закладу, залишаючи агентству функцію апеляційної стандартизації практики.

Практика НАЗЯВО підтверджує, що система вже працювала як реальний *ex post* механізм перевірки захищених дисертацій у різних галузях, а не як суто декларативний інструмент [7]. Проблема полягає в ін-

шому: попередня модель була переважно реактивною і залежною від зовнішнього заявника, тоді як новий закон вимагає, щоб запобігання та первинне виявлення порушень були вбудовані в щоденне управління академічною якістю.

Основна сила нової моделі — у формальному закріпленні прав учасників і механізмів нейтралізації конфлікту інтересів; її основна слабкість — у ризику нерівномірної локальної практики та корпоративної солідарності на рівні конкретного закладу [1; 5–7].

Санкційна архітектура українського права академічної доброчесності багаторівнева. Для здобувачів освіти вона включає повторне оцінювання, повторне проходження освітнього компонента, відрахування, втрату стипендії чи інших пільг; для науково-педагогічних і наукових працівників — відмову в присудженні чи позбавлення вже присудженого ступеня або звання, а також інші кадрові наслідки; для інституцій — припинення повноважень спеціалізованих рад, тимчасову втрату права присудження ступенів або присвоєння звань, постакредитаційний моніторинг [1; 2].

Нова модель важлива тим, що позбавлення ступеня перестав бути ізольованою санкцією. Закон прямо передбачає втрату всіх прав, пов'язаних із відповідним науковим ступенем чи вченим званням, а інформація про таке рішення вноситься до ЄДЕБО [1; 8]. Отже, академічна відповідальність набуває не лише дисциплінарного чи репутаційного, а й реєстрового та опосередковано трудово-правового ефекту.

Саме тому центральним стає питання стандарту процесуальної бездоганності. Чим сильніші наслідки — каскадне руйнування похідної академічної траєкторії, втрата кваліфікаційного статусу, інституційні мораторії, — тим менш допустимими є дефекти повідомлення, мотивування, оцінки доказів і врегулювання конфлікту інтересів. У цьому контексті особливе значення має нормативна напруга між старою та новою процедурною природою відповідних справ: Порядок 2021 року щодо позбавлення наукових ступенів далі сприймає такі рішення як адміністративні акти й відсилає до Закону України «Про адміністративну процедуру», тоді як Закон № 4742-IX прямо зазначає, що процедури позбавлення ступеня, ступеня вищої освіти і вченого звання не є адміністративними процедурами [1; 3]. Це не технічна розбіжність, а питання про тип гарантій, характер розсуду і межі судової перевірки.

Судова практика, наскільки вона вже простежується, підтримує ідею обмеженого *legality review*. У справі № 560/8264/24 Верховний Суд визнав правомірною перевірку дисертацій, захищених до 2014 року, що вказує на готовність суду не заперечувати саму можливість ретроспективного реагування на плагіат як триваюче порушення [9]. Звідси випливає важливий методологічний висновок: суд не повинен підмінити спеціалізовану академічну експертизу власною оцінкою текстових запозичень, але зобов'язаний жорстко контролювати компетенцію, процедуру, відсутність конфлікту інтересів, належне повідомлення сторін та мотивованість рішення.

Українська санкційна модель уже є достатньо жорсткою; тепер її легітимність залежить від того, чи буде вироблено стабільний стандарт судового контролю, за яким академічна експертиза не підмінюється судом по суті, але процедура перевіряється максимально ретельно [1; 3; 8; 9].

Європейський підхід до *research integrity* відрізняється від українського не м'якшістю як такою, а іншим розподілом акцентів. Європейський кодекс ALLEA 2023 року виходить із чотирьох базових принципів — *reliability, honesty, respect i accountability* — та покладає на інституції обов'язок створювати середовище доброчесності, навчати, забезпечувати прозорі процедури реагування, підтримувати менторство і коректне управління даними [10]. Європейська Комісія, своєю чергою, прямо просуває цей кодекс як орієнтир *ethics and integrity framework* у межах *Horizon Europe* та поєднує його з підходом *ethics by design* [11].

Для України це означає таке: європейський вектор не зводиться до жорсткішого покарання за плагіат. Навпаки, основний європейський нормативний сигнал полягає в тому, що порушення академічної доброчесності слід розглядати як збій не лише індивідуальної поведінки, а й інституційної культури. Саме тому український закон, попри значний прогрес, усе ще зберігає сильний *ex post* санкційний фокус і потребує посилення превентивного компонента [1; 10; 11].

Польська модель є найближчим корисним порівнянням, бо вона поєднує етичні стандарти з формалізованими юридичними наслідками. Закон Польщі «*Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*» встановлює, що, якщо особа, яка претендує на ступінь доктора, приписала собі авторство істотного фрагмента чи інших елементів чужого твору або наукового встановлення, суб'єкт, що присудив ступінь, визнає недійсним рішення про його надання; аналогічно ректор визнає недійсним диплом, якщо такі дії вчинено у кваліфікаційній роботі, що стала підставою для присвоєння професійного титулу [12]. Тобто правовий наслідок прив'язаний безпосередньо до дефекту академічного титулу, а не лише до загальної моральної оцінки поведінки.

Крім того, Польща суттєво сильніша в *ex ante* цифровій інфраструктурі. Закон передбачає ведення міністром *Jednolity System Antyplagiatowy* цей системний інструмент забезпечує протидію порушенням авторського права і використовує дані репозиторію письмових дипломних робіт та бази документів у процедурах наукового просування [12]. Офіційні польські матеріали додатково наголошують, що JSA використовується для перевірки дипломних робіт на плагіат і підтримує керівника у верифікації роботи [13].

На відміну від цього, український закон уже вимагає перевірки академічних творів, однак поки не підкріплює цей обов'язок єдиною національною інфраструктурою масштабу JSA [1; 13].

Україна рухається в європейському напрямі, але поки що імплементувала передусім санкційний і процедурний контур. Повноцінне зближення з ЄС вимагатиме посилення культури доброчесності, уніфікованого ex ante цифрового контролю і детальніших стандартів інституційної відповідальності [10–13].

Висновки та практичні рекомендації. Українська модель забезпечення академічної доброчесності вступила у фазу якісного переходу: від рамкової конструкції, де ключові дефініції й санкції були розпорошені між Законом «Про освіту», підзаконними актами та локальними правилами, до спеціалізованої моделі, що концентрує у єдиному законі цінності, порушення, процедури й наслідки [1; 2]. Головне досягнення цієї реформи — не розширення переліку порушень саме по собі, а інституціоналізація відповідальності закладу за власну систему академічної якості.

Водночас ключовий ризик нової моделі полягає в децентралізації без достатньої процедурної уніфікації. Передача первинного розгляду більшості справ на рівень закладу освіти є логічною з погляду автономії, але породжує ризики нерівномірності практики, конфлікту інтересів і корпоративної солідарності [1; 6]. Тому подальше вдосконалення має будуватися навколо процесуальних, а не декларативних змін.

Практично це означає щонайменше п'ять кроків. По-перше, доцільно затвердити типові положення про розгляд повідомлень щодо порушення академічної доброчесності з мінімальними обов'язковими стандартами доказування, відводу, мотивування і строків. По-друге, у справах про позбавлення ступеня, звання чи тяжкі порушення з боку керівників варто передбачити обов'язкову зовнішню письмову експертизу. По-третє, необхідно усунути нормативну колізію між Порядком 2021 року та Законом № 4742-IX щодо адміністративної чи неадміністративної природи відповідних процедур [1; 3; 5]. По-четверте, ЄДЕБО має стати не лише технічним каналом внесення даних, а елементом прогнозованої та частково стандартизованої практики рішень [1; 8]. По-п'яте, Україна потребує загальнонаціонального ex ante рішення, функціонально подібного до польського JSA, особливо з урахуванням зростання AI-assisted misconduct [1; 12; 13].

Отже, стратегічна мета подальших змін повинна полягати не у простому посиленні каральності, а в побудові системи, де суворі наслідки врівноважені високою якістю процедури, єдиними стандартами оцінки доказів і стабільним судовим контролем за законністю рішень. Лише за такої умови спеціальний режим академічної доброчесності стане не джерелом нових конфліктів, а інструментом підвищення довіри до української освіти і науки [1; 9–13].

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Про академічну доброчесність : Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX.
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII.
3. Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 № 1197.
4. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.
5. Порядок розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації: затверджений Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 24.10.2023.
6. Роз'яснення щодо змін у прийнятті та розгляді Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у зв'язку із прийняттям та набранням чинності Закону України «Про академічну доброчесність»: додаток 9 до протоколу НАЗЯВО № 3 (94) від 17.02.2026.
7. Скарги/повідомлення щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, прийняті до розгляду Комітетом з питань етики Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.
8. Про Єдину державну електронну базу з питань освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.2025 № 872.
9. Постанова Верховного Суду від 30.05.2025 у справі № 560/8264/24.

10. The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised Edition. Berlin: ALLEA, 2023. DOI: 10.26356/ECOC
11. Research Ethics and Integrity. Brussels: European Commission.
12. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.
13. Jednolity System Antyplagiatowy. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.
14. Лисенко І.В., Кузьменко О.В., Гаряєва Г.М. Юридичне регулювання академічної доброчесності в Україні: еволюція і перспективи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 1. С. 108–112. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.01.16
15. Лопушинський І.П., Момоток О.М., Козакова Л.О. Формування та реалізація державної політики академічної доброчесності в галузі вищої освіти України: на шляху до євроінтеграції. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 4 (44). С. 183–195. DOI: 10.52058/2786-5274-2025-4(44)-183-195

References

1. On akademichnu dobrochesnist [On Academic Integrity]. (2025, December 18). Law of Ukraine No. 4742-IX [in Ukrainian].
2. Pro osvitu [On Education]. (2017, September 5). Law of Ukraine No. 2145-VIII [in Ukrainian].
3. Deiaki pytannia prysudzhennia (pozbylennia) naukovykh stupeniv [Certain issues of awarding (revocation of) academic degrees]. (2021, November 17). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1197 [in Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia Poriadku prysudzhennia stupenia doktora filosofii ta skasuvannia rishennia razovoi spetsializovanoi vchenoi rady zakladu vyshchoi osvity, naukovi ustanovy pro prysudzhennia stupenia doktora filosofii [On approval of the procedure for awarding the degree of Doctor of Philosophy and revocation of the decision of a one-time specialized academic council of a higher education institution or research institution on awarding the degree of Doctor of Philosophy]. (2022, January 12). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 44 [in Ukrainian].
5. Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. (2023, October 24). Poriadok rozghliadu skarh/povidomlen shchodo faktiv akademichnoho plahiatu, fabrykatsii, falsyfikatsii [Procedure for considering complaints/reports on cases of academic plagiarism, fabrication, and falsification] [in Ukrainian].
6. Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. (2026, February 17). Roziasnennia shchodo zmin u pryiniatti ta rozghliadi Natsionalnym ahentstvom iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity skarh/povidomlen shchodo faktiv akademichnoho plahiatu, fabrykatsii, falsyfikatsii u zviazku iz pryiniattiam ta nabranniam chynnosti Zakonu Ukrainy "Pro akademichnu dobrochesnist" [Clarifications regarding changes in the acceptance and consideration of complaints/reports on academic plagiarism, fabrication, and falsification in connection with the adoption and entry into force of the Law of Ukraine "On Academic Integrity"] (Appendix 9 to Minutes No. 3(94)) [in Ukrainian].
7. Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. (n.d.). Skarhy/povidomlennia shchodo faktiv akademichnoho plahiatu, fabrykatsii, falsyfikatsii, pryiniati do rozghliadu Komitetom z pytan etyky [Complaints/reports on academic plagiarism, fabrication, and falsification accepted for consideration by the Ethics Committee] [in Ukrainian].
8. Pro Yedynu derzhavnu elektronnu bazu z pytan osvity [On the Unified State Electronic Database on Education]. (2025, July 15). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 872 [in Ukrainian].
9. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 30 travnia 2025 roku u spravi No. 560/8264/24 [Resolution of the Supreme Court of 30 May 2025 in Case No. 560/8264/24]. (2025) [in Ukrainian].
10. ALLEA. (2023). The European code of conduct for research integrity (Revised ed.). ALLEA. <https://doi.org/10.26356/ECOC>
11. European Commission. (n.d.). Research ethics and integrity. European Commission.
12. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce [Act of 20 July 2018 — Law on Higher Education and Science]. (2018) [in Polish].
13. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. (n.d.). Jednolity System Antyplagiatowy [Unified Anti-Plagiarism System].
14. Lysenko, I. V., Kuzmenko, O. V., & Hariaieva, H. M. (2025). Yurydychne rehuliuвання академічної доброчесності в Україні: Еволюція і перспективи [Legal regulation of academic integrity in Ukraine: Evolution and prospects]. *Analichno-porivnialne pravoznavstvo*, 1, 108–112. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.16> [in Ukrainian].
15. Lopushynskiy, I. P., Momotok, O. M., & Kozakova, L. O. (2025). Formuvannya ta realizatsiia derzhavnoi polityky akademichnoi dobrochesnosti v haluzi vyshchoi osvity Ukrainy: Na shliakhu do yevrointehratsii [Formation and implementation of state policy on academic integrity in the field of higher education in Ukraine: Towards European integration]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii*, 4(44), 183–195. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-4\(44\)-183-195](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-4(44)-183-195) [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 01.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.04.2026

Дата публікації: 30.04.2026

Kalimbet Ihor

*Candidate of Legal Sciences,
Lecturer of the Department of Social Sciences
and Humanities
Odesa State Agrarian University*

LEGAL MECHANISMS FOR ENSURING ACADEMIC INTEGRITY AND THE PECULIARITIES OF IMPOSING ACADEMIC LIABILITY IN UKRAINE

Summary. *Introduction.* In the context of the ongoing reform of the higher education system in Ukraine, integration into the European Higher Education Area, and increasing requirements for the quality of scientific research, academic integrity has evolved from an ethical category into a comprehensive legal institution. Particular relevance is attached to the effectiveness of mechanisms for preventing academic plagiarism, procedures for imposing academic liability, safeguarding the rights of participants in the educational process, and ensuring the compliance of national regulation with European standards of quality assurance in higher education.

Purpose. The purpose of this article is to conduct a comprehensive scientific and legal analysis of the mechanisms for ensuring academic integrity in Ukraine, to examine the specific features of the application of academic liability, to assess the effectiveness of the current legislative framework, and to identify directions for its improvement in light of European experience.

Materials and Methods. The study is based on the analysis of the Constitution of Ukraine, the Laws of Ukraine “On Education”, “On Higher Education”, and “On Scientific and Scientific-Technical Activities”, regulatory acts of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the National Agency for Higher Education Quality Assurance, administrative court decisions concerning appeals against decisions on academic liability, documents of the European Higher Education Area, recommendations of the Council of Europe, and contemporary scholarly publications issued during 2022–2026. The research employs formal-legal, comparative-legal, systemic-structural, hermeneutic, logical-legal, and analytical methods of scientific inquiry.

Results. It is substantiated that the main challenge in ensuring academic integrity in Ukraine is not the absence of legal regulation, but rather the insufficient effectiveness of its practical implementation mechanisms. Five key problematic areas have been identified: inconsistent approaches among higher education institutions to the qualification of academic integrity violations, insufficient procedural certainty in reviewing such violations, difficulties in proving cases of academic plagiarism, limited effectiveness of preventive measures, and an insufficient level of legal culture among participants in the educational process. It has been established that the current legislation provides an adequate regulatory framework for ensuring academic integrity; however, it requires further clarification of certain procedural aspects. It is demonstrated that the European approach to academic integrity is based on a combination of preventive mechanisms, transparent procedures for reviewing violations, and effective guarantees for protecting the rights of all participants in the educational process.

Prospects. Promising areas for further research include improving legal mechanisms for preventing academic plagiarism through the use of modern digital technologies, developing unified standards for the classification of academic integrity violations, examining judicial practice concerning appeals against decisions on academic liability,

and studying foreign experience in fostering a culture of academic integrity in the context of educational digitalization and the development of artificial intelligence technologies.

Key words: *academic integrity, academic liability, academic plagiarism, educational process, higher education institution, quality of education, scientific activity, academic ethics, National Agency for Higher Education Quality Assurance, European standards of higher education.*